

Development of a VET curricula for Personal Assistant professional profile
based on the European Framework of Qualifications

**EU-Assistant: Profesinio
mokymo programa,
skirta asmeniniams
asistentams parengti,
grindžiama Europos
kvalifikacijų kėlimo
sistema**

2016-1-ES01-KA202-025296

MODULIS 5 – SAVARANKIŠKUMO SKATINIMAS

Erasmus+

Erasmus +

EU-Assistant - Development of a VET Curricula for Personal Assistant Professional profile based on European Framework

2016-1-ES01-KA202-025296

The European Commission support for the production of This Publication does not Constitute an endorsement of the contents Which Reflects the views only of the authors, and the Commission can not be held responsible for any use Which May be made of the information contained therein.

TURINYS

1. MODULIO APRAŠYMAS.....	3
2. ĮVADAS.....	5
3. APIBRĖŽIMAS.....	6
4. KILMĖ IR SVARBA.....	7
4.1. Kaip kilo ši idėja?.....	7
4.2. Kodėl svarbu skatininti savarankiškumą?.....	7
5. KAIP PASIEKTI SAVARANKIŠKUMĄ?.....	9
6. PRAKTINIAI PATARIMAI, KAIP SKATINTI SAVARANKIŠKUMĄ	11
8. NUORODOS.....	12

1. MODULIO APRAŠYMAS

MODULIO PAVADINIMAS	SAVARANKIŠKUMO SKATINIMAS
RAKTINIAI ŽODŽIAI	savarankiškumas, priklausomas/a, funkcinė įvairovė, kasdienė veikla, bazinė veikla, asmeninė pagalba
TIKSLINĖ GRUPĖ	Šis modulis skirtas tiems, kas siekia išmokti skatinti paslaugos vartotojo savarankiškumą.
LYGIS	Vidutinis.
KARJEROS GALIMYBĖS	Asmenys, siekiantys tapti žmonių, turinčių negalia/ turinčių specialiųjų poreikių asmeniniais asistentais.
MODULIO TIKSLAI	<p>Šis modulis suteikia dalyviams praktines žinias, supratimą, išteklius ir galimybes išmokti, kaip sėkmingai skatinti savarankiškumą dirbant savo darbą.</p> <p>Studentas žinos, ką reiškia skatinti autonomiją, susipažins su šios koncepcijos kilmę ir reikšme bei gebės praktiškai to siekti žinodamas, kaip tai svarbu.</p>
MOKYMO SI REZULTATAI	Baigęs šį modulį dalyvis žinos, kaip skatinti paslaugos vartotojo gebėjimų vystymąsi ir savarankiškumą kasdiniame gyvenime.

IŠ ANKSTO REIKALINGI ĮGŪDŽIAI	Informacijos ir ryšių technologijų vartojimo pagrindai.
REIKALINGI ANKSTESNI APMOKYMAI	Ne.
KONTAKTINIO DARBO VALANDOS	4 valandos
KOMPETENCIJOS	Studentas suvoks savo būsimo darbo indelį į paslaugos vartotojo savarankiškumo skatinimą.
VERTINIMAS	Vertinimą sudaro testiniai klausimai, kuriuose pateikiami keli galimi atsakymų variantai, ir praktinio žinių taikymo pratimai, patikrinantys žinias ir supratimą bei įvertinantys mokymosi rezultatus.
KATEGORIJA	kaina (išlaidų optimizavimas) laikas (efektyvus laiko valdymas) P-kokybė (paslaugų kokybė) V-kokybė (valdymo kokybė)
PAPILDOMOS MEDŽIAGOS	Ne.

2. ĮVADAS

Gerbiamasis dalyvi,

Sveiki atvykę į šį modulį! Šis modulis sukurtas pagal mokymosi programą, skirtą tiems, kad siekia tapti specialiuųjų poreikių turinčių žmonių asmeniniais asistentais. Šio modulio eigoje jūs susipažinsite su viena svarbiausių kompetencijų, reikalingų norint sėkmingai dirbti asmeninio asistento darbą – paslaugos vartotojo savarankiškumo skatinimu. Siekiant dirbti remiantis Nepriklausomo gyvenimo filosofija, būtina suvokti savarankiškumo ir galimybių ugdymo svarbą, nesikoncentruojant į funkcinę asmens negalią.

5 modulis apima informaciją, susijusią su savarankiškumo skatinimu, šios koncepcijos kilmę bei svarbą ir vartotojų autonomijos skatinimo būdais. Be to, jame pateikiami keli praktiniai patarimai, svarbūs kiekvieno asmeninio asistento veiklai.

Šilti linkėjimai,

ES-Asistentas projekto komanda

3. APIBRĖŽIMAS

Autonomija, tai gebėjimas, remiantis savo paties taisyklėmis ir nuostatomis, kontroliuoti, vertinti ir asmeniškai priimti sprendimus, susijusius su tuo, kaip gyventi bei galimybė savarankiškai atlikti pagrindines kasdienės veiklos užduotis.

Asmuo savarankiškas, kai jis/ji elgiasi remiantis savo paties poreikiais ir gebėjimais, kai jis/ji gali laisvai keisti savo elgesio stilių ir taip pritaikyti prie supančios aplinkos. Taip pat tada, kai jūs turite galimybę pasirinkti vieną iš kelių skirtingų galimų variantų ir pasirinkate tą, kuris geriausiai atitinka jūsų poreikius ir aplinkybes, ir kai jūs atkakliai siekiate tikslo nenusivildamas/a ir nenuleisdamas/a rankų. Autonomija nėra ribojama intelektinių ar fizinių asmens gebėjimų, nes suteikiant reikalingą žmogiškąją, fizinę ir/arba socialinę pagalbą, kiekvienas asmuo gali priimti sprendimus savarankiškai ir taip kontroliuoti savo gyvenimą.

Svarbu suvokti, kad autonomijos samprata neapsiriboja vien baziniais kasdienės veiklos uždaviniais, tokiais kaip maitinimo organizavimas, higienos palaikymas ar transportavimo paslaugos, bet apima ir visas tas užduotis, kurios padeda žmogui efektyviai tobulėti jį/ją supančioje aplinkoje ir skatiną Nepriklausomo gyvenimo plano (t.y. Asmeninio plano) įgyvendinimą.

Kai kurios kitos sąvokos, susijusios su šia tema:

- **Pagrindiniai kasdienės veiklos aspektai:** tai pagrindinės asmeninės veiklos užduotys, kurias įmanoma savarankiškai ar iš dalies savarankiškai atlikti netgi esant ribotoms galimybėms ir gebėjimams: asmeninė priežiūra, baziniai namų ruošos uždaviniai, bazinis mobilumas, žmonių ir objektų atpažinimas, orientavimas aplinkoje bei veiksmų ir užduočių atlikimo tvarkos supratimas.

- **Asmenine autonomija paremti poreikiai:** tie, kuriems įgyvendinti, asmuo, turintis negalią, turi pasiekti tam tikrą asmeninio savarankiškumo lygį jį supančioje bendruomenėje.

4. KILMĖ IR SVARBA

4.1. Kaip kilo ši idėja?

Asmens savarankiškumo skatinimo idėja kyla iš Jungtinių Tautų Neįgaliųjų Teisių Konvencijos, priimtos 2006 m. gruodžio 13 d., kurioje pabrėžiama negalia turinčių žmonių teisių ir laisvių užtikrinimo svarba. Konvencijoje dalyvavusių šalių priimta chartija yra gyvybiškai svarbus teisinis dokumentas. Ji įtvirtina negalia turinčių žmonių teises, pabrėžia jų teisę į asmeninę autonomiją ir savarankišką gyvenimą bei atsisako tradicinės priežiūros sistemos, kuri veikė iki to laiko. Konkrečiai, 19 straipsnyje aiškiai apibrėžiama valstybių narių pareiga gerbti ir skatinti negalia turinčių asmenų teisę gyventi savarankiškai ir turėti tokias pat galimybes kaip ir kiti žmonės. Valstybės privalo imtis veiksmingų priemonių, kad būtų galima visapusiškai naudotis šios teisės teikiama nauda bei galutinai įtraukti ją į visuomenės kasdienybę.

CONVENTION on the RIGHTS of PERSONS with DISABILITIES

4.2. Kodėl svarbu skatinti savarankiškumą?

Specialiųjų poreikių turinčių asmenų savarankiškumo ir gebėjimų skatinimas yra labai svarbus asmens teigiamam savęs vertinimui ir tobulėjimui. Autonomija yra kelias į nepriklausomybę, gerovę ir geresnę gyvenimo kokybę.

"Jei aš galiu padaryti ką nors be kito asmens pagalbos, jei galiu laisvai rinktis, aš jaučiuosi vertingesnis, labiau pasitikiu savimi ir todėl esu geriau prisitaikęs, laisvesnis ir laimingesnis".

Nėra numatoma, kad vartotojai turi išsikelti labai aukštus tikslus ir pasiekti neįtikėtinų rezultatų; tiesiog siekiama, kad jis/ji galėtų mokytis ir tobulėti lygiomis galimybėmis, gyventi savo nuožiūra atsižvelgiant į savo paties gebėjimus ir pageidavimus.

Autonomija yra svarbi dėl šių priežasčių:

- **Palengvina mokymąsi.** Susidūrimas su skirtingomis situacijomis, jų analizė, sprendimų paieška ir bandymai jas išspręsti su kuo mažiau kitų žmonių pagalbos, yra neišsemiamas eksperimentavimo šaltinis, leidžiantis mokytis ir ugdyti savo gebėjimus.

- **Padidina savivertę.** Nuolatinė patirtis sprendžiant kasdienes situacijas leidžia jaustis vertingesniu/e ir saugesniu/e, o šis saugumo jausmas savo ruožtu sąlygoja naujus iššūkius ir naujas patirtis. Teigiamas požiūris į save leidžia save priimti tokį/tokią kaip yra ir imtis iniciatyvos bei geriau sutarti su aplinkiniais.

- **Padedą išvengti nerimo.** Jei vienas žmogus tampa pernelyg priklausomas nuo kito, atsidūrus naujoje situacijoje, jis/ji nerims ir jaudinsis, nes nežinos, kaip elgtis, jam/jai reikės, kad kažkas nukreiptų, paaiškintų. Priešingai, jei esate savarankiškas, būsite ramus ir vien bandydami atrasti sprendimą pasijusite geriau.
- **Vartotojas tampa labiau pasiruošęs susidurti su kasdienėmis situacijomis.** Kasdienis gyvenimas yra pilnas rutiniškai pasikartojančių darbų. Jei asmuo žino, kaip elgtis šiose stereotipinėse situacijose, jis/ji jaučiasi saugiau. Be to, mes dažnai privalome keisti tam tikras aplinkybes, priimti sprendimus, jeigu susiduriame su nenumatyta situacija. Savarankiškas asmuo yra labiau pasirengęs pripažinti pokyčių būtinybę. Net jei rasta išeitis nėra pati tinkamiausia konkrečioje situacijoje, vien gebėjimas reaguoti į netikėtumus užtikrina stabilumą ir asmens gerovę.
- **Padedą geriau reaguoti į socialinius reikalavimus.** Dalyvavimas socialinėje veikloje, pavyzdžiui, bendravimas mokykloje, bendruomenėje ar šeimoje, yra neatsiejama kiekvieno asmens gyvenimo dalis. Savarankiškai sprendimus priimantis žmogus geriau sugeba dalyvauti kolektyvinėje veikloje, geba prisiimti atsakomybę; gali betarpiškai reaguoti į kitus žmones ir taip įgyja geresnę savivertę bei kitų žmonių pagarbą.
- **Tai geros ateities garantija.**

- **Skatina orumą.** Orumas – kiekvieno asmens prigimtine teisė. Suteikus jums tam tikrą atsakomybę atsižvelgiant į jūsų gebėjimus, jūs gaunate galimybę jaustis reikalingu/a ir naudingu/a visuomenei ir geriau vertinate save.

5. KAIP PASIEKTI SAVARANKIŠKUMĄ?

Žmonių, turinčių negalią, savarankiškumo skatinimas, numatomas vykdyti ir per asmeninio asistento veiklą.

Būtent šiuo tikslu kai kuriose šalyse (pvz., Ispanijoje) yra priimti įstatymai, kuriuose numatyta skirti finansinę pašalpą asmeniniam asistentui, kuris dirba su labai priklausomu nuo aplinkinių pagalbos žmogumi ir skatina jo savarankiškumą. Tikslas yra padėti žmogui pasisamdyti asmeninį asistentą, kuris dirbs tam tikrą, pakankamą, kiekį valandų per savaitę, tam, kad paslaugos vartotojas turėtų galimybę gauti išsilavinimą ar įsidarbinti, taip pat taptų labiau savarankiškas/a atliekant kasdienės veiklos užduotis.

Viena iš pagrindinių priemonių, skirtų skatinti negalią turinčių asmenų savarankiškumą (ypač jeigu jie yra labai priklausomi nuo kitų), tai galimybė pasisamdyti profesionalų asmeninį asistentą. Tokiu būdu nepriklausomybės, savarankiškumo ir įsitraukimo į bendruomenės veiklą koncepcija yra įgyvendinama, kaip tai nurodyta 2006 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos priimtoje Tarptautinėje konvencijoje dėl negalią turinčių asmenų teisių 19 straipsnyje.

Kaip teigia 19 straipsnis, tikslas yra "skatinti priklausomų asmenų savarankiškumą", ekonomiškai prisidedant prie asmeninės pagalbos paslaugų tarnybos, "siekiant pagerinti paslaugos gavėjo galimybes mokytis ir dirbti, taip pat įgyti daugiau savarankiškumo atliekant kasdienės veiklos užduotis, t.y. nepriklausomai kurti savo paties gyvenimą".

Būtent dėl to sritys, kur asmeninis asistentas gali prisidėti prie asmens savarankiškumo skatinimo, yra skirstomos taip: a) bazinės kasdieninio gyvenimo užduotys; B), prieiga prie švietimo ir darbo c) kiti poreikiai.

Pirmoji asmeninio asistento veiklos sritis (pagalba atliekant pagrindines kasdienės veiklos užduotis), tai bazinis scenarijus, nuo kurio įgyvendinimo prasideda darbas ir kuris apibrėžia priklausomybės mastą. Asmeninis asistentas gali padaryti

priklausomo asmens gyvenimą labiau savarankišku, jei jis/ji teikia savo paslaugas toje asmens gyvenimo srityje, kurios funkcijų savarankiškai atlikti nėra įmanoma.

Antroji veiklos sritis yra ta, kurioje labiau išryškėja asmeninio asistento veiklos išskirtinumas, lyginant ją su tradiciniais panašių paslaugų tiekėjais, pavyzdžiui, su pagalbos namuose tarnyba ir kt. Taip yra todėl, kad čia dėmesys yra nukreipiamas į dvi labai svarbias asmens gyvenimo raidos sritis – švietimą ir įsidarbinimą.

Taip pat negalima nepaminti ir **trečiosios** veiklos sferos, kuri yra susijusi su kitų, papildomų, su kasdiene veikla nesusijusių asmens poreikių patenkinimu. Turimi omeny su švietimu, rehabilitacija, laisvalaikio susiję poreikiai, kuriems patenkinti irgi yra reikalinga kito asmens pagalba – būtent dėl šios priežasties asmeninio asistento veikla privalo būti lanksti, t.y. kad būtų įmanoma apimti ir patenkinti ne tik bazinius, bet ir specifinius, individualius žmogaus poreikius.

6. PRAKTINIAI PATARIMAI KAIP SKATINTI SAVARANKIŠKUMĄ

Tam, kad dirbti remiantis Nepriklausomo gyvenimo filosofija, kuri palaiko asmeninio asistento veiklą, būtina:

- Skatinti asmeninius gebėjimus, reikalingus savarankiškai vadovauti savo paties gyvenimui, priimti sprendimus.
- Venkite kreipti dėmesį į asmens turimą negalią bei venkite vartoti sąvoką "priklausomas žmogus", nes žodžio "priklausomas" reikšmė yra labai plati ir apima daugelį gyvenimo sričių. Kitaip tariant mes visi esame tam tikra prasme priklausomi nuo kažko atsižvelgiant į kontekstą. Pavyzdžiui, asmuo, kuris yra labai priklausomas nuo kitų fiziškai, gali būti labai nepriklausomas protišcai, ekonomiškai ir kt.
- Nepriimkite sprendimų, susijusių su asmens gyvenimu, vietoj paties žmogaus.
- Būkite kantrūs/i, skirkite žmogui pakankamai laiko tam, kad jis/ji galėtų atlikti tam tikrą užduotį savarankiškai, neperimkite veiksmo į savo rankas.
- Išlaikykite aktyvų požiūrį, būkite pasiruošę padėti, tačiau teikite pagalbą tik tuomet, kai jos reikia.
- Pasiūlyti savo pagalbą, jei asmuo ketina pasinaudoti bendruomenės siūlomomis paslaugomis – palengvinkite šį procesą.
- Paremkite negalią turinčio asmens socialinę integraciją, skatinkite ją, ir stenkitės išlikti nuošalėje, kai jis/ji neprašo pagalbos, tam, kad skatinti paslaugos vartotojo socialinį vystymąsi.

7. NUORODOS

- IMSERSO. Programa para la promoción de la autonomía personal en los centros de recuperación de personas con discapacidad física. IMSERSO, Madrid, 2016.
- ORTEGA ALONSO, E. (Coord). Situación de la Asistencia Personal en España. PREDIF, Madrid, 2015.
- Sonsoles Perpiñón. Habilidades personales para la convivencia familiar. Autonomía: Un camino hacia el bienestar y la libertad. Escuela de bienestar Fundación MAPFRE, Ávila, 2013.
- <http://www.asistenciapersonal.org/que-es-asistencia-personal>
- <http://www.eltallerdemismemorias.com/2013/12/12/asistente-personal/>
- [http://www.forovidaindependiente.org/filosofia de vida independiente](http://www.forovidaindependiente.org/filosofia_de_vida_independiente)
- <http://www.forovidaindependiente.org/node/99>